

LATVIJAS REPUBLIKAS PROKURATŪRA
ĢENERĀLPROKURATŪRAS
DARBĪBAS KONTROLES UN STARPTAUTISKĀS SADARBĪBAS
DEPARTAMENTS
**PROKURATŪRAS FUNKCIJU ĪSTENOŠANAS
KOORDINĀCIJAS NODAĻA**

Reģ.Nr. 90000022859, Kalpaka bulvāris 6, Rīga, LV-1050
tālr. 67044447 fakss , e-pasts: PFIKN@lrp.gov.lv

Rīgā

12.07.2022. Nr. P-124-262-2022-00033

Visiem prokuroriem un
prokuratūras darbiniekiem

Pārskats par trauksmes celšanu 2021. gadā

Valsts kanceleja kā trauksmes cēlēju kontaktpunkts ir apzinājusi 45 kompetentās institūcijas, tai skaitā prokuratūru, kurās 2021. gadā ir vērsušies iedzīvotāji vai darbinieki, lai celtu trauksmi. 2021. gadā kompetentajās institūcijās kopā saņemti **527** iesniegumi, kas noformēti kā trauksmes cēlēju ziņojumi. No visiem saņemtajiem iesniegumiem **153** tika atzīti par trauksmes cēlēju ziņojumiem, uzsākot to pārbaudi pēc būtības. Savukārt **317** iesniegumi netika atzīti par trauksmes cēlēju ziņojumiem, jo neatbilda kādai no trauksmes celšanas pazīmēm (sk. Valsts kancelejas publicēto pārskatu par 2021. gadu “Trauksmes celšana un trauksmes cēlēju aizsardzība” (turpmāk – Valsts kancelejas publicētais pārskats)).¹

Saskaņā ar Trauksmes celšanas likuma 1. panta pirmās daļas 3. punktu prokuratūra atbilstoši kompetencei ir kompetentā institūcija, ja iespējamais pārkāpums, par kuru ziņo trauksmes cēlējs, ir noziedzīgs nodarījums vai likumpārkāpums.

Atbilstoši Trauksmes celšanas likuma 1. panta pirmās daļas 7. punktam **trauksmes cēlejs** ir fiziskā persona, kura sniedz informāciju par iespējamu pārkāpumu, kas var kaitēt sabiedrības interesēm, ja persona šo informāciju uzskata par patiesu un tā gūta, veicot darba pienākumus vai dibinot tiesiskās attiecības, kas saistītas ar darba pienākumu veikšanu, vai esot praksē, un kurai šīs informācijas sniegšanas dēļ varētu tikt radītas nelabvēlīgas sekas. Tādējādi trauksmes cēlejs nevar būt jebkura persona, kas uzzinājusi par iespējamu pārkāpumu vai nelikumīgām darbībām kādā iestādē vai uzņēmumā.

Prokuratūrā 2021. gadā saņemtie ziņojumi

Prokuratūrā saņemti **48** iesniegumi, kas noformēti kā trauksmes cēlēju ziņojumi, tas ir, **9,1%** no kopējā iesniegumu skaita valstī. Vairāk iesniegumu saņemti tikai Valsts ieņēmumu dienestā – 85, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā – 63 un Rīgas pilsētas pašvaldībā – 52. Trauksmes cēlēju aktivitāte prokuratūrā 2021. gadā palielinājusies par **14,3%**, tas ir, saņemts par 6 iesniegumiem vairāk nekā 2020. gadā, kas liecina par to, ka uzticēšanās prokuratūrai un trauksmes celšanas sistēmai kopumā ir augusi. No prokuratūrā 2021. gadā saņemtajiem iesniegumiem **6** atzīti par trauksmes cēlēju ziņojumiem, turpretī 2020. gadā par tādu netika atzīts neviens iesniegums, jo neatbilda kādai no trauksmes celšanas pazīmēm (piemēram, ziņots par vispārīgiem pārkāpumiem, kas nav saistīti ar darbu, informācija sniegta tikai par personīgu interešu aizskārumu). Minētais liecina, ka personas, pirms celt trauksmi,

¹ https://www.mk.gov.lv/lv/gada-parskats-par-trauksmes-celsanu?utm_source=https%3A%2F%2Ftrauksmescelejs.lv%2F

vairāk iepazīstas ar informāciju par trauksmes celšanas sistēmu, kas pieejama prokuratūras tīmekļvietnē, kā arī izmanto iespēju konsultēties par trauksmes celšanas jautājumiem ar prokuratūras kontaktpersonu. Prokuratūra atbilstoši Valsts kancelejas publicētajam pārskatam kopā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Labklājības ministriju pēc atzīto trauksmes cēlēju ziņojumu skaita ir astotā starp visām kompetentajām institūcijām. Visvairāk trauksmes cēlēju ziņojumi atzīti Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā – 22, Rīgas pilsētas pašvaldībā – 19, Valsts ieņēmumu dienestā – 14.

Prokuratūrā 2021. gadā sniegtas arī konsultācijas 23 personām par jautājumiem, kas saistīti ar trauksmes celšanu. Personām telefoniski sniegtas konsultācijas (informācija) par Trauksmes celšanas likumā noteikto ziņojuma iesniegšanas kārtību, trauksmes cēlēja identitātes aizsardzības garantijām, kā arī citiem jautājumiem, kas saistīti ar trauksmes celšanu. Tāpat, sadarbojoties ar citām institūcijām, sniegtas konsultācijas un nepieciešamā informācija arī šo institūciju kontaktpersonām par problēmjautājumiem, kas saistīti ar trauksmes cēlēju ziņojumu izvērtēšanu vai to virzību.

Visvairāk iesniedzēji prokuratūrai 2021. gadā ziņojuši par iespējamiem pārkāpumiem šādās jomās:

- amatpersonu bezdarbību, nolaidību, dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu vai citām prettiesiskām darbībām;
- korupciju;
- publiskas personas finanšu līdzekļu vai mantas izšķērdēšanu, pārkāpumiem publisko iepirkumu jomā;
- cilvēktiesību pārkāpumiem;
- vides drošības apdraudējumu u.c.

Trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšanas rezultāti

Prokuratūrā, izskatot trauksmes cēlēju ziņojumus pēc būtības, vienā gadījumā ir uzsākts kriminālprocess par atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšanu, kā arī par zemes piesārņošanu ar atkritumiem. Izmeklēšanu šajā kriminālprocesā veic Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde, bet uzraudzību realizē Daudznozaru specializētā prokuratūra. Savukārt piecos trauksmes cēlēju ziņojumos norādītie fakti pārbaudes gaitā nav apstiprinājušies. Vienlaikus norādāms, ka viena no tiesas apgabala prokuratūrām, veicot pārbaudi par trauksmes cēlēju ziņojumos norādīto saistībā ar procesuāli pilnvaroto amatpersonu iespējamiem pārkāpumiem kriminālprocesā, konstatēja, ka divos kriminālprocesos procesa virzītāji nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu vilcināšanos. Tādējādi, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 46. panta otrās daļas 6. punktu procesa virzītājiem doti amatā augstāka prokurora rakstveida norādījumi par izmeklēšanas darbību veikšanu, kā arī iesniegts prokurora iesniegums par pieļautajiem pārkāpumiem kriminālprocesā.

Par pārkāpumiem, kas atklāti prokuratūrā pēc trauksmes cēlēju ziņojumu iesniegšanas, tiek informēta arī sabiedrība, piemēram, tīmekļvietnē - <http://prokuratura.lv/lv/trauksmes-celejs/sabiedribas-informesana-par-atklatiem-parkapumiem-saistiba-ar-trauksmes-celeja-iesniegumiem>.

Trauksmes celšanas sistēmas darbība prokuratūrā

Prokuratūras tīmekļvietnē sadaļā “Kontaktinformācija”, apakšsadaļā “Trauksmes cēlētāji” - <http://www.prokuratura.gov.lv/lv/kontaktinformacija/trauksmes-celejs> (turpmāk – Prokuratūras tīmekļvietne) ir pieejama informācija par trauksmes celšanas mehānismiem prokuratūrā, tai skaitā trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanas veidiem un kārtību.

Prokuratūrā var celt trauksmi par iespējamiem pārkāpumiem, kas var kaitēt sabiedrības interesēm un kurus prokurors vai darbinieks novērojis prokuratūrā, veicot darba (amata) pienākumus vai dibinot tiesiskās attiecības, kas saistītas ar darba pienākumu veikšanu, vai esot praksē. Par novērotiem iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem ziņojumi iesniedzami izmeklēšanas iestādei atbilstoši Kriminālprocesa likuma 387. pantā norādītajai institucionālajai piekritībai.

Ziņojumu prokuratūrā var iesniegt vienā no šādiem veidiem:

- sūtot elektroniski uz īpaši trauksmes cēlēju ziņojumiem izveidoto elektroniskā pasta adresi trauksme@lrp.gov.lv (ziņojumam jābūt parakstītam ar elektronisko parakstu vai iesniegtam, izmantojot tiešsaistes formas, kuras pieejamas Vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā www.latvija.lv. Tāpat ziņojumu var iesniegt elektroniski bez droša elektroniskā paraksta tīmekļvietnē www.trauksmescelejs.lv, ja to iesniedz un personas identitāti pārbauda, izmantojot tiešsaistes formas, kuras pieejamas portālā);
- sūtot pa pastu – uz adresi Kalpaka bulvāris 6, Rīgā, LV-1801 (vēlams ziņojumu ievietot otrā aploksnē ar norādi “Trauksmes cēlēja ziņojums”);
- klātienē – Kalpaka bulvārī 6, Rīgā, Ģenerālprokuratūras telpās speciāli novietotā pastkastē “Trauksmes cēlēja ziņojumiem”.

Ziņojumu iesniedz, ievērojot Iesniegumu likuma 3. panta prasības un norādot, ka tas ir trauksmes cēlēja ziņojums, vai izmantojot trauksmes cēlēja ziņojuma veidlapu, kas pieejama Prokuratūras tīmekļvietnē. Saistībā ar iespējamo pārkāpumu ziņojumā jānorāda:

- pārkāpuma apraksts, minot konkrētus faktus (pievienojot dokumentu kopijas, ja tādas ir personas rīcībā, kas apstiprina ziņojumā minētos apstākļus);
- informācija par fiziskajām vai juridiskajām personām, par kurām ir pamats uzskatīt, ka tās iesaistītas šī pārkāpuma izdarīšanā;
- vai informācija par pārkāpumu gūta, veicot darba pienākumus vai dibinot tiesiskās attiecības, kas saistītas ar darba pienākumu veikšanu, vai esot praksē;
- vai par šo pārkāpumu jau ir ziņots iepriekš (pievienojot atbildi, ja tāda saņemta);
- gadījumā, ja persona nevēlas saņemt ziņojuma saņemšanas apstiprinājumu un lēmumu par iesnieguma atzīšanu vai neatzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu, tad tas ir jānorāda ziņojumā;
- vai gadījumā, ja tiks konstatēts pārkāpums, atļauj publicēt informāciju par to (*atbilstoši Trauksmes celšanas likuma 7. panta devītās daļas noteikumiem par pārkāpumiem, kurus palīdzējis atklāt trauksmes cēlējs, institūcija sniedz informāciju publiski, neatklājot un neapdraudot trauksmes cēlēja identitāti un ievērojot vispārējās datu aizsardzības prasības, izņemot gadījumu, kad trauksmes cēlējs iebilst pret publiskošanu*).

Par trauksmes celšanas jautājumiem ir iespēja konsultēties ar prokuratūras kontaktpersonu trauksmes celšanas jautājumos – Ģenerālprokuratūras Darbības kontroles un starptautiskās sadarbības departamenta Prokuratūras funkciju īstenošanas koordinācijas nodaļas prokuroru A. Buliņu, pa tālruni 67044581.

Tiesvedības, kas saistītas ar trauksmes celšanu 2021. gadā

Atbilstoši Valsts kancelejas publicētajā pārskatā norādītajam 2021. gadā trauksmes cēļi pieminēti 13 lietās, no kurām seši tiesu nolēmumi pieņemti civillietās, astoņi – administratīvajās lietās un viens – krimināllietā.

Vairākās civillietās tika lūgts atzīt darba devēja uzteikumu par spēkā neesošu, piedzīt atlīdzību par piespiedu darba kavējumu un atlīdzināt morālo kaitējumu, kā arī vienā lietā lūgts

atcelt atstādināšanas rīkojumu. Piemēram, vienā civillietā tiesa prasību noraidīja, konstatējot, ka uzteikums pārbaudes laikā nav saistīts ar trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanu.² Turpretī citā civillietā prasība par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu [...] pilnībā apmierināta, tiesai secinot, ka darba devējs nav atspēkojis nelabvēlīgu seku radīšanas aizlieguma ievērošanu attiecībā pret prasītāju, tai skaitā kā trauksmes cēlēju.

Savukārt administratīvajās lietās pieteikumus ietvertas prasības par informācijas sniegšanu savu interešu aizsardzībai, lūgumu atbrīvot no valsts nodevas samaksas vai sniegt juridisko palīdzību. Tā kā netika konstatēts, ka personai būtu piešķirts trauksmes cēlēja statuss vai uz to būtu attiecināms Trauksmes celšanas likuma 16. pants, pieteikumi noraidīti.³

Skaidrojumu par trauksmes cēlēja institūta būtību sniedza arī Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departaments 2021. gada 1. jūlija rīcības sēdes lēmumā lietā Nr. SKA-1040/2021, norādot, ka Trauksmes celšanas likums neparedz apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību gadījumā, ja personas iesniegums nav atzīts par trauksmes cēlēja ziņojumu, un neparedz arī piešķirt personai trauksmes cēlēja statusu. Tas tā ir tāpēc, ka trauksmes cēlēja institūta būtība ir informēt par darba vidē novērotu iespējamu pārkāpumu, kas skar sabiedrības intereses, ar mērķi to laikus pamanīt un novērst. Trauksmes cēlēja institūts ir vērsts primāri uz sabiedrības tiesisko interešu aizsardzību. Proti, nevienai personai nav subjektīvo tiesību prasīt, lai tiktu ierosināta lieta par pārkāpumu, par kuru tā ziņojusi kā trauksmes cēlējs, vai prasīt, lai kāda persona tiktu saukta pie atbildības. Trauksmes cēlēja ziņojums ir impulss, kas var būt pamats krimināllietas, civillietas, administratīvo pārkāpumu lietas vai kādas citas pārbaudes uzsākšanai. Pats ziņotājs tālākajā – uz viņa ziņojuma pamata uzsāktajā – procesā, ja tāds tiek uzsākts, pēc būtības netiek iesaistīts, taču līdz ar iesnieguma atzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu iesniedzējam ir tiesības uz trauksmes cēlēja un viņa radnieku aizsardzības garantijām. Uz trauksmes cēlēja ziņojuma pamata uzsāktais process nerada tiesiskas sekas pašam trauksmes cēlējam, bet gan personai vai institūcijai, uz kuras iespējamo pārkāpumu trauksmes celšanas ziņojumā tiek norādīts.⁴

Novitātes trauksmes celšanas regulējumā

Papildus vērojama uzmanība, ka 2022. gada 4. februārī spēkā stājās jauns Trauksmes celšanas likums, kas pilnveidots, pārņemot Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 23. oktobra Direktīvu 2019/1937 par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem.

Trauksmes celšanas likuma būtiskākie papildinājumi:

- pilnveidots termins “pārkāpums”, kurā līdzās noziedzīgam nodarījumam, administratīvam pārkāpumam vai citam tiesību normu pārkāpumam, kā arī saistošu ētikas vai profesionālo normu pārkāpumam ietverta arī rīcība, kas ir pretēja tiesību akta mērķim;
- precizētas jomas un pārkāpumi, par kuriem īpaši jāceļ trauksme (Trauksmes celšanas likuma 3. pants). Vienlaikus saglabāts regulējums, ka trauksmes cēlējs ir tiesīgs celt trauksmi par jebkuru pārkāpumu. Tāpat precizēts, kas nav uzskatāms par trauksmes celšanu. Bez apzināti nepatiesu ziņu sniegšanas, valsts noslēpumu saturošas informācijas izpaušanas un ziņošanas tikai par personīgu interešu aizskārumu par trauksmes celšanu nav uzskatāma arī zvērināta advokāta un klienta, ārsta un pacienta saziņas konfidencialitātes pārkāpšana; tiesnešu apspriedes noslēpuma un neizpauzamu, slēgtajās tiesas sēdēs iegūtu ziņu

² <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/450093.pdf>

³ https://www.mk.gov.lv/lv/gada-parskats-par-trauksmes-celsanu?utm_source=https%3A%2F%2Ftrauksmescelejs.lv%2F

⁴ <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/7682>

izpaušana; informācijas izpaušana par speciālo izmeklēšanas darbību veikšanu, kā arī tās rezultātā iegūtu ziņu izpaušana; informācijas izpaušana par konsultēšanos ar darbinieku pārstāvjiem vai arodbiedrībām, kā arī darba koplīguma pusēm, ciktāl tiek skarta darba koplīguma noslēgšanai vai grozīšanai nepieciešamā informācija;

- paplašināts to personu loks, kam tiek nodrošinātas aizsardzības garantijas. Aizsardzība pret trauksmes celšanas dēļ radītām nelabvēlīgām sekām attiecas ne tikai uz trauksmes cēlēju un viņa radniekiem, bet arī uz saistītajām personām (piemēram, kolēģiem, kuri atbalsta vai palīdz trauksmes cēlējam trauksmes celšanā vai ir saistīti ar trauksmes cēlēju un varētu ciest no nelabvēlīgām sekām);
- tiek paredzēta arī administratīvā atbildība par trauksmes celšanas traucēšanu vai mēģinājumu to traucēt;
- paredzēti arī vairāki nosacījumi, kad trauksmi var celt publiski, piemēram, ja trauksmes cēlēju neinformē par ziņojuma izskatīšanas gaitu likumā noteiktajā termiņā, kā arī, ja personai ir pamats uzskatīt, ka pārkāpums var būt nenovēršams vai nepārprotams sabiedrības interešu apdraudējums, vai arī, vēršoties kompetentajā institūcijā, tiks radītas nelabvēlīgas sekas, pārkāpums tiks slēpts vai netiks novērsts u.c.

Prokurors

A. Buliņš

DOKUMENTS ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS PROKURATŪRAS
INFORMĀCIJAS SISTĒMĀ